

Peiler

over palliatieve zorg en het levenseinde
speciaal zomernummer met alle opleidingen

Driemaandelijks tijdschrift van we.m.m.e.l. — expertisecentrum 'Waardig Levenseinde', vu. Wim Distelmans
afzendadres: J. Vander Vekenstraat 138, 1780 Wemmel — jaargang 1 — nr.3 — jul-aug-sep 2017

VOORAFGAANDE ZORGPLANNING

*"Regel belangrijke dingen
als je het nog kunt..."*

— Chris Lomme,
Actrice en vrijwilligster
supportief dagcentrum TOPAZ

is het tijdschrift van w.e.m.m.e.l.
expertisecentrum 'Waardig Levenseinde'
en verschijnt 4 keer per jaar

Redactieadres

J. Vander Vekenstraat 158
1780 Wemmel

Hoofredactie

Wim Distelmans

Eindredactie

Peter Cremers, Désirée De Poot

Coördinatie

Inge De Hertogh

Redactie

Daevy Amerlynck, Sabien Bauwens,
Franky Bussche, Sten Delvaux,
Paul Destrooper, Magriet De Maegd,
Frank Schweitser, Linde Vande Casteele,
Kris Van de Gaer, Hannie Van den Bilcke,
Yanna Van Wesemael, Bea Verbeeck

Huiscartoonist

Kamagurka

Fotograaf

Stephan Vanfleteren

Vormgeving en druk

blowfish-eventsolutions.com

Verantwoordelijke uitgever

Wim Distelmans

J. Vander Vekenstraat 158
1780 Wemmel

Lezers die graag op een artikel reageren
of een bijdrage willen leveren, kunnen
terecht op de redactie via
info@wemmel.center

Giften

Wie het wenst, kan ons door een vrijwillige
bijdrage helpen om de palliatieve zorg
verder uit te bouwen, op rekeningnummer
BE22 9799 4585 1247 van **Forum Palliatieve
Zorg vzw**. Voor bijdragen van 40 euro en
meer wordt een fiscaal attest uitgereikt.

De derde editie van PEILER bevat
o.a. de vormingsbrochure van
W.E.M.M.E.L., het Expertisecentrum
Waardig Levenseinde, waarin het
vormingsaanbod voor 2017-18 van het
Forum Palliatieve Zorg BHV, LEIF en
de Leerstoel Waardig Levenseinde
uitgebreid wordt toegelicht.

In palliatieve zorg heeft men aandacht
voor de mens in zijn totaliteit
(lichamelijk, emotioneel, existentieel
en sociaal). Het vormingsaanbod van
W.E.M.M.E.L. sluit dan ook naadloos
aan bij deze 4 pijlers van palliatieve

zorg: vorming en intervisie over
o.m. pijncontrole en wondzorg,
het omgaan met slecht nieuws,
communicatie tussen zorgverleners
en naasten, cultuurgevoelige zorg en
voorafgaande zorgplanning.

Ons aanbod omvat meerdaagse
basisopleidingen – zowel voor
vrijwilligers, zorgverleners als
voor artsen (PALM) –, een innovatief
postgraduaat palliatieve zorg (waarbij
men de opleidingen 'palliatief
referent' en 'palliatief deskundige'
kan volgen), een divers aanbod
permanente vorming
(12 losse vormingen) en ook info- en
trainingssessies over voorafgaande
zorgplanning aan zorgverleners en
artsen. Deze sessies kaderen in de
campagne 'Waar een wil is, is een
weg' vanuit LEIF, en omvatten een
infosessie voor het brede publiek
(1,5u) en een trainingssessie voor
de professionele zorgverlener, met
rollenspel door een procesbegeleider
en acteur (3u). De beide sessies zijn
overal in Vlaanderen en het Brussels
Gewest aan te vragen via
info@wilsverklaringen.be.

maken deel uit van **w.e.m.m.e.l.** en **b.r.e.l.**
expertisecentrum 'Waardig Levenseinde' Brusselse Expertise Levenseinde

www.forumpalliatievezorg.be

www.leif.be

www.waardiglevenseinde.eu

www.dagcentrum-topaz.be

Uitklaring Levenseindevragen

www.ulteam.be

www.vzwomega.be

© UZ Brussel

e zomer komt eraan. Traditioneel wordt dan vanuit W.E.M.M.E.L. de opleidingsbrochure verstuurd om ze rustig en hopelijk onder een stralende

zon te kunnen inkijken. Voor het eerst maakt deze brochure deel uit van een afgeslankt zomernummer van Peiler. Want dit nummer staat ook in het kader van de campagne 'Waar een wil is, is een weg', die zonet van start is gegaan dankzij de inzet van alle apothekers in Vlaanderen en Brussel. Meer en meer mensen willen immers wilsverklaringen opstellen waarmee ze artsen en familie duidelijk kunnen maken wat hun wensen zijn wanneer ze later niet meer aanspreekbaar zijn. Wensen waarmee men, wettelijk, rekening mee moet houden. Anders gezegd: mensen willen 'met hun papieren in orde zijn'. Dit wordt ook nog wel 'voorafgaande zorgplanning' genoemd.

Deze formulieren worden al geruime tijd via diverse kanalen aan de bevolking aangeboden: via ziekenhuizen en zorginstellingen, verenigingen, gemeentehuizen, websites. Maar hoewel veel van deze wilsverklaringen bruikbaar zijn, beantwoorden ook veel versies niet aan de wettelijke voorwaarden. Redelijk frustrerend als dat pas tot uiting komt op de gemeente die de ingevulde exemplaren weigert te registreren. Mensen zien door het bos de bomen niet meer en vragen zich af of hun opgestelde papieren wel wettelijk in orde zijn. Juist om hieraan tegemoet te komen heeft LEIF, samen met minister

Maggie De Block, de FOD Volksgezondheid en de Koning Boudewijnstichting het initiatief genomen om een bundel met correcte wilsverklaringen uit te geven. Alle wilsverklaringen werden nagelezen door de juristen van de FOD Volksgezondheid. Om het met het voorwoord van minister De Block te zeggen: 'Voor patiënten is het erg lastig om de betrouwbaarheid van de wilsverklaringen zelf te beoordelen. Dat probleem wil LEIF verhelpen met deze brochure: hierin worden de vijf voorafgaande wilsverklaringen correct en helder toegelicht, en alle relevante documenten die patiënten kunnen ondersteunen in het maken van keuzes rond het levenseinde zijn eraan toegevoegd'. Met de steun van het Forum Palliatieve Zorg, Kom op tegen Kanker, de Vlaamse Gemeenschap - en ook in Brussel Br.E.L. en de Vlaamse GemeenschapsCommissie - hebben LEIF en het Vlaams ApothekersNetwerk (VAN) de handen in elkaar geslagen. Vanaf nu kan iedereen in Vlaanderen en Brussel bij de eigen apotheker gratis de brochure 'LEIFplan' mét de voorafgaande wilsverklaringen afhalen of bestellen en zo aan voorafgaande zorgplanning doen. Er is immers niet alleen inspraak nodig in de toekomstige zorg wanneer men niet meer aanspreekbaar is, ook in de huidige zorg moet men zijn stem kunnen laten gelden. Daarom includeert Peiler in dit nummer al het uitneembaar LEIFplan waarin de voorafgaande zorgplanning gekaderd wordt in de globale zorg rond het levenseinde. Ten slotte leggen Hilde Deneyer, algemeen directeur van VAN, en Chris Lomme, samen met Luc De Koninck meter en peter van de campagne 'Waar een wil is, is een weg', uit waarom ze voorafgaande zorgplanning zo belangrijk vinden. Hopelijk kan het LEIFplan veel toekomstige ellende vermijden.

_____ Wim Distelmans

Het LEIFplan beschrijft in een notendop hoe je - bewust of niet meer bewust - met je eigen leven(seinde) kan omgaan wanneer je met een belangrijk gezondheidsprobleem wordt geconfronteerd. In de praktijk bestaan er 2 belangrijke situaties.

+++++

Situatie 1: 'Ik ben bij mijn volle verstand en wil nú mee beslissen'

1. Wat met behandelingen en onderzoeken?

Het is evident dat je mee je actuele zorg kan bepalen in overleg met je arts en de andere zorgverleners. Dat is een elementair mensen- en patiëntenrecht.

Bovendien kan iedereen bepaalde behandelingen, onderzoeken e.d. weigeren - zelfs indien deze levensreddend zijn - en artsen moeten dit respecteren. Dit kan gewoon mondeling meegedeeld worden, maar je arts kan vragen dat je die weigering ook schriftelijk bevestigt.

2. Wat met palliatieve zorg: pijn- en symptoomcontrole, psychosociale opvang en existentiële/spirituele begeleiding?

Iedereen heeft hier recht op. Palliatieve zorg wil noch het leven verlengen noch verkorten, maar wil voor goede levenskwaliteit zorgen. Soms is de situatie zo ondraaglijk en onbehandelbaar dat sommigen vragen om 'in slaap' gedaan te worden tot aan het overlijden. Dit heet palliatieve sedatie en behoort ook tot palliatieve zorg. Anderen kiezen dan eerder voor euthanasie.

3. Wat met het aanduiden van een vertrouwenspersoon?

Je bent goed bij je verstand, maar niet voldoende mondig of je voelt je wat onzeker. Je kan je laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Deze kan je o.a. vergezellen tijdens de consultatie bij de arts of kan je medisch dossier inkijken. De vertrouwenspersoon kan schriftelijk aangeduid worden.

4. Wat met euthanasie: je wilt nú een zelfgekozen levenseinde?

Bij euthanasie beëindigt de arts het leven van de patiënt nadat de patiënt (en niemand anders) daar zélf uitdrukkelijk om gevraagd heeft. De patiënt moet aan bepaalde voorwaarden voldoen:

- + je moet wilsbekwaam zijn
- + je moet het zélf vrijwillig, herhaald en duurzaam vragen (en schriftelijk bevestigen*)
- + je moet een ernstige, ongeneeslijke aandoening hebben, veroorzaakt door ziekte of ongeval
- + je moet hierdoor ondraaglijk lijden

Sommigen vragen om euthanasie tijdens de opvang met palliatieve zorg omdat het lijden door de ongeneeslijke aandoening ondraaglijk is geworden.

Anderen kiezen rechtstreeks voor euthanasie zonder bijkomende palliatieve omkadering: bv. iemand die sinds jaren verlamd is.

***Schriftelijk verzoek:** het verzoek om euthanasie moet schriftelijk bevestigd worden, zelfs als je het zelf niet kan schrijven. Dit mag op een klein velletje papier en moet minstens bevatten:

Ik, (voornaam en naam), wil euthanasie

datum van het verzoek

handtekening

Verwar dit schriftelijk verzoek niet met een voorafgaande wilsverklaring euthanasie (zie verder Situatie 2.4).

+++++

Situatie 2: 'Wat kan ik nú doen voor later wanneer ik niet meer zelf kan beslissen?'

1. Wat met behandelingen en onderzoeken als je niet meer aanspreekbaar bent?

Je kan vooraf bepalen welke behandelingen, onderzoeken, e.d. je later niet meer wil indien je onherroepelijk niet meer aanspreekbaar (wilsonbekwaam) bent geworden (bv. door een hersentumor, hersenbloeding, dementie, coma, ...). Je kan dit schriftelijk opstellen in een voorafgaande 'negatieve' wilsverklaring ('negatief' staat voor 'weigeren') vroeger soms 'levenstestament' genoemd (zie hiernaast onder 5: 'voorafgaande zorgplanning').

2. Wat met palliatieve zorg bij wilsonbekwaamheid?

Iedereen heeft recht op palliatieve zorg, ook wanneer je niet meer aanspreekbaar bent.

Het is de plicht van artsen en zorgverleners om in alle omstandigheden aan goede pijnbestrijding te doen, andere ongemakken te behandelen, je psychosociaal en existentieel/spiritueel en ook je familie te ondersteunen. Dit moet dus niet voorafgaand in een document opgeschreven worden.

3. Wat met het aanduiden van een vertegenwoordiger?

Naar analogie met een vertrouwenspersoon – die je bijstaat wanneer je nog zelf bij volle verstand bent (zie Situatie 1.3) – kan je ook schriftelijk een vertegenwoordiger aanduiden die je helpt wanneer je niet meer zelf kan communiceren*. Je kan dit zelfs doen zonder dat je voorafgaande wilsverklaringen hebt opgesteld. Het apart aanduiden van een vertegenwoordiger heeft echter minder zin wanneer je een voorafgaande negatieve wilsverklaring of een voorafgaande wilsverklaring euthanasie hebt opgesteld: in deze wilsverklaringen kan je deze ook aanduiden.

**Wanneer er geen vertegenwoordiger werd aangeduid of als de vertegenwoordiger zijn rol niet opneemt, kan een familielid deze functie op zich nemen. De wet heeft bepaald welk familielid deze rol kan opnemen, nl. in dalende lijn: de samenwonende partner, een meerderjarig kind, een ouder, een meerderjarige broer of zus van de patiënt. Indien deze perso(o)n(en) dat niet wenst te doen of ontbreekt, moeten de betrokken zorgverleners de belangen van de patiënt behartigen (in multidisciplinair overleg).*

4. Wat met euthanasie wanneer je in coma bent?

Je leest het goed: je kan via een voorafgaande wilsverklaring euthanasie later euthanasie verkrijgen *enkel* wanneer je in coma ligt (en dus niet bij dementie of andere vormen van wilsonbekwaamheid). Een voorafgaande wilsverklaring euthanasie (zie verder onder 5: 'voorafgaande zorgplanning') moet bovendien aan striktere voorwaarden voldoen dan de negatieve wilsverklaring.

5. Ten slotte: de voorafgaande zorgplanning

Mensen willen 'met hun papieren in orde zijn' voor wanneer ze niet meer aanspreekbaar of overleden zijn. Dit wordt ook 'voorafgaande zorgplanning' genoemd. Een vaak gehoorde reden om dit te doen is dat men iemand in zijn nabijheid heeft zien overlijden op een wijze die men zelf zeker niet zou willen of dat men een ernstige diagnose heeft te horen gekregen, of dat men hoogbejaard is en voorzieningen wil treffen. Bovendien is het voor je omgeving gemakkelijker als je zelf hebt neergeschreven wat je wil. Dit kan later veel ellende en discussie vermijden.

Je kan één of meerdere voorafgaande wilsverklaringen opstellen.

Er bestaan 5 wettelijke documenten betreffende het levenseinde:

1. Voorafgaande negatieve wilsverklaring
2. Voorafgaande wilsverklaring euthanasie
3. Verklaring voor orgaandonatie
4. Verklaring inzake de wijze van teraardebestelling
5. Document betreffende het lichaam schenken aan de wetenschap

Op deze manier kunnen artsen en zorgverleners later met je wil rekening houden, wanneer je je niet langer zelf kan uitdrukken.

LEIF heeft, met de steun van minister Maggie De Block, samen met de FOD Volksgezondheid en de Koning Boudewijnstichting de brochure samengesteld genaamd 'de voorafgaande wilsverklaringen'.

Deze brochure maakt deel uit van de **campagne 'Voorafgaande Zorgplanning. Waar een wil is, is een weg'** en wordt ondersteund door 2 bijkomende brochures: één voor de bevolking en één voor de professionele zorgverlener.

Ten slotte kan je je ingevulde wilsverklaringen laten vermelden op je LEIFkaart die je in je portefeuille bewaart (te bestellen via www.leifkaart.nu).

Dankzij de samenwerking met het Vlaams Apothekers-Netwerk (VAN), het Forum Palliatieve Zorg, Kom op tegen Kanker en de Vlaamse Overheid wordt deze brochure via je apotheker beschikbaar gesteld.

LevensEinde InformatieForum (LEIF)

LEIFlijn: tel/ 078 15 11 55 – email: info@leif.be
website: www.leif.be
Alle werkdagen van 9 u tot 17 u.

LEIF is een vzw. Steun daarom LEIF om deze dienstverlening verder te kunnen zetten

Rekeningnummer: 979 2491213 64 of BE29 9792 4912 1364

LEIF en het Forum Palliatieve Zorg maken deel uit van

w.e.m.m.e.l. en b.r.e.l.
expertisecentrum 'Woordg LevensEinde' | Vlaamse Expertise LevensEinde

“Mensen moeten over hun eigen leven kunnen beschikken...”

Als iemand met hart en ziel achter de voorafgaande wilsverklaring staat, is het wel Chris Lomme. Het is geen toeval dat net aan haar is gevraagd of ze het meterschap over de actie op zich wil nemen. “Natuurlijk wilde ik dat”, zegt ze enthousiast. “Ik sta er ook meer dan 100 procent achter. Mensen moeten over hun eigen leven kunnen beschikken en de voorafgaande wilsverklaringen geven ons precies de kans om onze wil duidelijk te maken.”

W il je Chris Lomme, actrice en vooral een grote dame, interviewen, dan moet je letterlijk vroeg opstaan. Om 6 uur 's morgens, als de hele wereld nog in volle rust is en het ochtendverkeer pas op gang komt, zit zij al nieuwe teksten in haar hoofd te drammen. Chris mag dan al bij de ‘anciens’ horen, haar leeftijd heeft geen rem gezet op haar gedrevenheid en enthousiasme. Ondanks haar druk professioneel leven, heeft ze nu ook het meterschap van de actie rond de voorafgaande zorgplanning op zich genomen.

“En wat wil je,” zegt ze lachend als we haar eindelijk te pakken hebben, “als je al jaren vrijwilligster bent bij het supportief en palliatief dagcentrum TOPAZ van het UZ Brussel en je dan gevraagd wordt om je voor deze goede zaak in te zetten... Dan doe je dat toch? Ik ben al jaren bezig met palliatieve zorg, dit is geen opdracht...”

We kennen Chris Lomme als actrice, maar in TOPAZ is ze gewoon Chris. “Het is mijn kans om iets terug te geven. Ik heb in mijn leven zoveel gekregen, ik ben succesvol geweest en natuurlijk waren er ook ups en downs, maar ik heb een mooi leven. In TOPAZ kan ik iets terugdoen. En ik doe dat graag. Als kind wou ik altijd verpleegster worden. Mensen bijstaan en verzorgen maakt mij ergens gelukkig... Ik doe geen grote dingen, één keer per week kom ik als vrijwilligster een handje toesteken. Of dat niet zwaar is? Maar neen! De mensen die

palliatieve patiënten voortdurend echt begeleiden... die hebben een zware taak. Ik niet... ik kom binnengewaaaid, ik praat en luister en ik ben weer weg...”

De voorafgaande wilsverklaringen zijn Chris Lomme niet vreemd. “Ik denk dat ik een van de eersten was om die allemaal in te vullen en er mijn handtekening onder te zetten”, weet ze. “Het is zo belangrijk om de belangrijke dingen te regelen als je het nog kunt. Mijn moeder is daarin mijn grootste voorbeeld. Zij stierf aan pancreaskanker. Maar toen ze stierf, was alles voor haar vier dochters geregeld.”

Het overlijden van Chris' moeder was schrijnend. “Ze had als terminale patiënte helse pijnen, maar ze was ook zeer gelovig. Van euthanasie – als die al op dat moment al mogelijk was geweest – zou geen sprake zijn geweest. Gelukkig hadden we een fantastische huisarts die haar zeer goed heeft begeleid.”

voorafgaande
zorgplanning

“Het is onze taak om patiënten te helpen... bij de héle zorgplanning”

Voor Chris Lomme moeten alle opties open blijven en is het aan de patiënt om te beslissen wat hij of zij wil. “Door alles vooraf te bedenken en de wilsverklaringen in te vullen maak je het voor jezelf gemakkelijker, maar ook voor diegenen die achterblijven. Ik heb mijn LEIFkaart ook altijd bij me. Als er met mij iets gebeurt, zal het ook meteen duidelijk zijn wat ik wil... Voor mij is dat een geruststelling. Kort geleden nog ben ik beroofd. Ze namen mijn handtas en dus ook mijn LEIFkaart mee. Ik kan je verzekeren dat ik zeer snel een nieuwe zal hebben.”

Als het om doodgaan gaat, is Chris erg filosofisch. “De dood is onafwendbaar en we gaan dood, allemaal. Maar ik wil daar eigenlijk nog niet aan denken. Ik wil energie steken in het zo goed mogelijk leven, nu. Ik kan nu ook niet zeggen wat voor mij de ‘ideale’ dood is. Het is nog veel te vroeg om daaraan te denken, vind je niet? Ik heb de dood van Hugo Claus meegemaakt en van een zeer goede vriend die overleden is aan de gevolgen van aids... Toen kon euthanasie niet. De man heeft uiteindelijk voor zelfdoding gekozen... Mensen kunnen zo vreselijk lijden en afzien dat ze door hun lijden eigenlijk ook het recht op leven van anderen afnemen. Maar of ik die beslissing zelf zou nemen? Ik weet het niet... Het belangrijkste is echter dat de wens van de mens respecteren want dat komt voor mij op de eerste plaats. Ik weet wat ik nu zou willen, maar ik weet niet wat ik zal wensen eens ik die beslissing echt moet nemen... Maar zo ver zijn we nog niet...”

— Désirée De Poot & Wim Distelmans

De apotheek is laagdrempelig, de apotheker heeft een adviesfunctie, de huisapotheker is de vertrouwenspersoon van de zieke patiënt. Dat is de geest van het Meerjarenkader dat minister van Volksgezondheid Maggie De Block samen met de apothekers heeft ondertekend. De zorg die de apotheker zijn patiënt wil bieden, is gekaderd in een zorgplanning. Ook in de voorafgaande zorgplanning. Ook op dat terrein wil de apotheker zijn rol opnemen. Dat zegt Hilde Deneyer, voorzitter van het Vlaams Apothekers Netwerk (VAN).

Voor sommige patiënten is genezen jammer genoeg niet meer mogelijk of biedt geen enkele behandeling nog soelaas voor hun uitzichtloos lijden. Maar ook dan dien je als zorgverlener correcte een eerlijke informatie mee te geven aan je patiënt, hoe moeilijk die boodschap ook mag zijn.” Het zijn de woorden van minister De Block in het voorwoord van de nieuwe brochure met de correcte voorafgaande wilsverklaringen. Want over die voorafgaande zorgplanning – vaak onterecht de ‘vroegtijdige’ zorgplanning genoemd – bestaat veel foute informatie die de patiënt en zijn familie alleen maar verwarren.

“Als apotheker komen wij dagelijks in contact met de patiënt. Als huisapotheker – dat is de apotheker die door de chronische patiënt wordt gekozen en die ook zijn farmaceutisch dossier bijhoudt – kén je je patiënt. Daarom vinden wij het zo belangrijk dat die apotheker, als vertrouwenspersoon, zelf heel goed op de hoogte is van die voorafgaande zorgplanning. Zodat hij de patiënt ook met dat deel kan helpen”, zegt Hilde Deneyer.

Daarom start VAN in juni met intensieve communicatie over dit thema bij alle Vlaamse apothekers. In het najaar plannen we ook infoavonden waarop Wim Distelmans toelichting zal geven. “De apothekers zijn vrij om deze avond bij te wonen maar op die manier krijgen zij alvast correcte informatie en kunnen

>>>

interview

Hilde Deneyer

>>> ze die ook geven aan de patiënt. Zij kunnen hem ook helpen om eventueel die voorafgaande wilsverklaringen in te vullen", verduidelijkt Hilde Deneyer. Via de apotheken zullen alle nuttige en nodige documenten verspreid worden, zodat de apothekers ook die meteen aan de patiënt kunnen meegeven. Op dit moment is het immers voor veel patiënten erg moeilijk om aan de juiste informatie te geraken en daarenboven ook de juiste documenten te vinden.

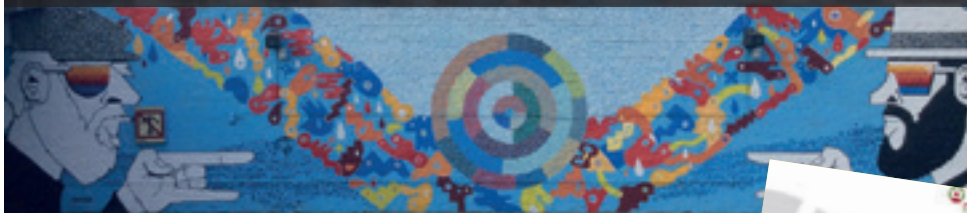
Patiënten die erom vragen, zullen bovendien in de apotheek ook het LEIFplan kunnen krijgen. In dat LEIFplan staat alle algemene informatie over mogelijkheden bij het levenseinde, gaande van het staken van behandelingen, over palliatieve zorg, palliatieve sedatie hulp bij zelfdoding en euthanasie.

Dr. Wim Distelmans is bijzonder tevreden over de constructieve en goede samenwerking met de apothekers. "In het verleden hebben we gezien hoe de apotheken het LEIFblad hebben verspreid en op die manier 450.000 Vlamingen hebben kunnen bereiken. Een beter voorbeeld van het feit dat de apotheker dicht bij de mensen staat en laagdrempelig is, is er niet."

___ Désirée De Poot & Wim Distelmans

zet Brussel in de kijker

Voor een Brusselse zorgverlener is het een evidentie: kwaliteitsvolle (voorafgaande) zorg(planning) - VZP in Brussel lukt hen enkel wanneer ze hun beste talenknobbel aanspreken. De Brusselse taalbarometer bekijkt geregeld de taalevoluties en leert ons dat Frans nog steeds de lingua franca blijft, maar dat de drie belangrijkste talen (Frans, Nederlands en Engels) aan relatief gewicht verliezen. En dan hebben we het nog niet over de grote diversiteit aan thuistalen.

Brochures in alle gesproken talen aanbieden is echter praktisch onhaalbaar, dus kozen we vanaf de start van het VZP project om de publicatie 'de correcte voorafgaande wilsverklaringen' zowel in het Nederlands als in het Frans ter beschikking te stellen. Ook de verklarende brochures, voor de brede bevolking en voor de professionele zorgverlener, zullen binnenkort in beide talen opgevraagd kunnen worden. Een samenwerking met Brusselse partners zoals het Huis voor Gezondheid, BOT en Home-Info zorgen voor een verspreiding binnen de sector. Ook Palliabu sprong mee op de kar en nam de brochure op in zijn voorafgaande zorgplanning campagne.

Meer info op <http://wemmel.center/nl/vzp/>.

partners

